

RENDAHAGYÓ KÖNYVISMERTETÉS.

Dr. Zakar András: *A Sumér Hitvilág és a Biblia*

A szerző – műegyetemi tanársegédként végezte el a Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi karát, majd ott szerezte meg a doktorátust. Serédi Jusztinián utolsó éveiben a primás személyi titkára majd Mindszenty Józsefé is. 1948-ban börtönbe kerül ő is, melyből 1953-ban szabadul.

A csikágói *Current Anthropology*-ban 1971-ben jelent meg a sumér-ural-altáji rokonságról folytatott első nemzetközi szintű eszmecsere, melynek vitaindító és záró tanulmányát – fölkérésre – ő írta meg. Számos műszaki, hittudományi, történelmi, nyelvészeti, művelődéstörténeti tanulmányt illetve könyvet írt.

Melkizedek című műve, bár nálunk is megjelent, sehol se szerezhető be, a könyvtárakban is hiányzik. Könyvéből megismerhetjük azokat a forrásokat, ahonnan az Ószövetség összeállítói merítettek. Ezekről a teljesség igénye nélkül írok, majd idézem véleményét az Ószövetség és a hozzá kapcsolódó Talmudról.

Sumér források

– „**En Ana**, az Ana istennő, Sumérban az életet adó, teremtő Isten, míg a földön megjelenő Isten az En Ki, a lélek-Isten pedig az En Lil. (Sumérban az En jelentése: fenn,...)”

– **A világ teremtése** – „A világ teremtésének egyik legősibb szövege az 'Enuma elis' (Mikor fent ...). Ezekkel a szavakkal kezdődik az akkád szöveg, mely hét táblára terjed ki. ... Az akkád irodalom legnagyobb alkotásainak sumér hősök állanak a középpontjában; sumér volt Gilgames, és sumér városok hőse Adapa, Etana... Az akkádok, a sémi 'nyelvcsalád' tagjai, írásukat, az ékírást, íróanyagukat, a puha – majd a napon szárított vagy kiegészített – agyagtáblát is a sumérektől kapták.”

– **A vízözön** (a Gilgames eposz XI. tábláján) - „Surippak férfiai, te jámbor! Ubar-tutu bölcs fia! Bontsd le az ékes házat melyben annyi sok öröm és gond vala részed; bontsd le a házat mindenestül, építs erős hajót helyette; bordája, árboca megálljon, még ha ég és föld összedől is! Építs hajót s vedd meg ezentúl – hiszen amúgyis elhagyod majd – vedd meg a birtoklás hatalmát, mely odakötöz javaidhoz, vedd meg a házat, kertet, földet, ezt a múlandó gazdagságot s keresd az életet helyette – életet mentesz a hajóval!”

– **Példabeszédek** (Agyagtáblák 116-118) – „Kenyeret szelj az éhezőnek, bort tölts a szomjúhozónak, a szűkölködőt fölruházzad, tiszteld az alamizsna-kérőt – ott fönnt az Isten, Istene örvend, Samas örvend – jóval fizet a jóért!” - A Bölcsök tanításai: „Istentelen, aki a másét elkívánja, erővel elveszi: az ilyen testét halálosztó fegyver járja előbb-utóbb át. Neked, ki most isten nélkül élsz, jut-e boldogság osztályrészedül? Bizony, hogy nem! ki az Isten igáját vonja, örül, dúskál, szerencsésen él. Hívogasd hát az isten, jó szelét, s amit vesztettél esztendőik során, szempillantás alatt visszanyered!”

- „Bárhogyan is legyen, íme néhány bibliai párhuzam a sumér irodalomból, amely kétségbevonhatatlanul sumér hatás nyomaira mutat” írja Samuel Noah Kramer *The Sumerians* könyvében (291-296 o.). Ezek után a szerző felsorolja a főbbeket.

Ilyenek: a világ teremtése, az ember teremtése, a teremtés technikája, paradicsom, özönvíz, Kain-Ábel motívuma, Babel tornya és az emberiség szétszéledése, a földi élet és annak megszervezése, személyes Isten, törvények, etika és morál, isteni visszafizetés és nemzeti szerencsétlenség, a csapás-motívum, szenvedés és alázat: a Jób-motívum, halál és túlvilág.

Egyiptomi források – Himnusz IV. Aménophis vagy Akhéaton fáraó korából Kr. e. 1300 körül

A Nap itt nem egyszerűen mint egy bolygó a tisztelet tárgya, hanem mint a fény, a világosság és így az élet forrása. A tisztelet tehát efelé irányul, közvetve ahhoz „az ismeretlen istenhez”, akitől a fény, a világosság és az élet ered. A költemény mindezt részletezi is.

Figyelemre méltó a Nap egyik elnevezése: Ra, ami annyit tesz, mint ragyogás és így átvitt értelemben lett a Nap neve. Rendkívül eredeti, szinte újszövetségi gondolat, hogy az egyetlen Isten, akinek a Nap pompás megjelenési formája, megnyilvánulása, erejének szónál hangosabb kinyilatkoztatása, a földet „szíve szerint” alkotta. A költemény az Istent és az ő tulajdonságait műveiben szemléli, amint azok a Nap fényében megvilágosodnak, láthatóvá válnak.

Részlet a himnusból: „Milyen számosak a te műveid, csodálatosak a mi szemünknek. Egyetlen Isten, te, akinek nincsen hasonmása, te alkottad a földet szíved szerint. Amikor te egyedül voltál ...”

- James Breasted írja 1950-ben megjelent *Die Geburt des Gewissens* című könyvében Salamon bölcs mondásairól.

Ma már minden jelentős kutató megegyezik abban, hogy ez a szakasz (Példa. XXII,11-XXIII,11) legnagyobb részt szóról szóra Amenope bölcsességéből van átvéve. Más szavakkal: a zsidó szöveg az egyiptomiból való csaknem szövegű fordítás. Nyilvánvaló továbbá, hogy az Ószövetségnek más

részei is, mint Numeri, Jób, Sámuel és Jeremiás könyvei, gondolatokat, képeket, erkölcsi szabályokat és ezenfelül még a részt vevő emberi jószág lelkületét is szintén egyiptomi forrásokból vették át.”

Az Ószövetség és a Talmud – A nacionalista külső irodalmi keretekre való hivatkozással az ószövetség korában alapvető törvénnyé válik a minden más néppel szembeni diszkrimináció, valamint a nyílt és titkos eszközökkel való pusztítás szelleme. „Pusztítsd el tehát mindazokat a népeket, amelyeket az Úr, a te istened a kezébe ad, meg ne szánja őket szemed s ne szolgálj isteneiknek, hogy romlásodra ne legyenek ...” (Deut. 7,16). – „Rontsátok le oltáraikat, törjétek össze oszlopaikat, vágjátok ki berkeiket, égessétek el faragott képeiket ...” (Deut 7,5). – „Ne köss velük szövetséget s ne könyörülj meg rajtuk; ne lépj velük házasságra: leányodat ne add oda fiának s lányát el ne vedd fiadnak, mert eltéríti fiadat, hogy ne engem kövessen, hanem inkább más isteneknek szolgáljon ...” (Deut. 7,2-4), ugyanúgy, mint a „modern” Apertheid-politika hirdeti.

Nem arról van szó – és ennek hangsúlyozását nem lehet elég sokszor megismételni – hogy mások nem követnek el ilyen gonoszságokat, csak a Hammurabi-féle kódexnek vagy a Talmudnak a hívei. Az a lényeges különbség, hogy mások nem hivatkozhatnak törvényes oltalomra vagy éppen az igaz isten parancsára, ha ilyen gonoszságokat megtesznek, azok azonban, akik akár vallási, akár nemzeti alapkönyvnek tekintik ma is a Babilóniai Talmudot, ilyen gonoszságok elkövetését vallási parancssal vagy nemzeti hagyománnyal „törvényesen” igazolják.

Mondhatjuk tehát összefoglalóan: Jézus krisztus megreformálta az Ószövetséget, mert mindaz alól feloldotta az embereket, ami abban szemben állt a társadalomtudományi fejlődés távlati céljával. Azok, akik továbbra is az Ószövetség írott szövegéhez ragaszkodnak, a megkülönböztetés szelleméhez, az ösztönösség törvényesített uralmához ragaszkodnak és így a fejlődést gátolják, annak ellenébe hatnak és a reakciót képviselik. A Talmud nem tompította az ószövetség szövegeiben található reakció szellemét, hanem felnagyította. Azzal, hogy érvényben tartja a mózesi 613 törvényt a Halaka-részben, amelyet ma is kötelezőnek hirdet, a Haggada-részben pedig több száz rabbi – bár nem kötelező, de sok embertelenséget megengedő vagy parancsoló – magyarázatát és utasítását, hivatalos könyv jellegével nemzedékről nemzedékre továbbadja, állandó lehetőséget, sőt biztatást ad a legembertelenebb cselekedetek elkövetésére és a nemzsidókkal szembeni megkülönböztetés fenntartására merőben földi viszonylatokra nézve is.

Befejezésül egy érdekes adalék – A könyvben szereplő kiszámolót, mely Dr. Zakar András szerint egy napköszöntő gyerekdal, még én is nem egyszer mondtam.

„An tan témusz,
Szóraka témusz
Szóraka tiki-taka
Ala-bala Bambusz!”

Ennek a reggeli imának eredeti sumér szövege dr. Pass László szerint így hangzik:

Anta Dunguz,
Szur, raga Dunguz,
szur, raga digi-daga,
Ala-bala Bambusz!

Ha figyelembe vesszük azt is, hogy a két változat között ötezer év különbség lehet, érdemes elgondolkoznunk.

Érdeklődőnek szívesen kölcsönadom a könyvet.